

УДК 343.131

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-3-20>

Володимир ФЕДЧЕНКО

кандидат юридичних наук, доцент

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

volodymyr.fedchenko@dduvs.edu.ua

ЗАСАДА РІВНОСТІ ПЕРЕД ЗАКОНОМ І СУДОМ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОТРИМАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Досліджуються окремі питання дотримання засади рівності перед законом і судом у кримінальному судочинстві України. Зазначається, що вказана засада не є абсолютною для певної категорії осіб, які залучаються до кримінального провадження, законодавством передбачено додаткові правові гарантії з дотримання їхніх прав і свобод. Наголошується, що положення про рівність всіх перед законом і судом базується на міжнародно-правових стандартах, однак реалізація засади рівності перед законом та судом на практиці не є бездоганною. Якість прийнятих законів і рівність усіх перед законом і судом не в останню чергу також залежать від дотримання законодавчих процедур, професійного рівня та сумлінності самого законодавця, як і стабільності суспільних відносин. Надаються пропозиції з покращення дотримання засади рівності перед законом і судом.

Ключові слова: засади, кримінальне провадження, потерпілий, підозрюваний, обвинувачений, суд, суддя, судочинство, кримінальні процесуальні норми, закон, міжнародні стандарти, право.

Постановка проблеми. Конституція України у статті 3 чітко визначає, що права і свободи людини та їх гарантії є змістом і спрямованістю діяльності держави [7]. Серед фундаментальних правових механізмів, які забезпечують реалізацію цього конституційного положення, вирізняється засада рівності всіх перед законом і судом.

Цей ключовий принцип закріплений як на національному рівні в законодавстві України, так і імплементований в окремих міжнародних правових актах [11]. Він слугує гарантією того, що кожен суб'єкт правовідносин має невід'ємне право на доступність судового захисту своїх прав, свобод і законних інтересів. Такий захист має бути забезпечений належним і неупередженим судом. Сутнісне наповнення правової рівності полягає у визнанні, що всі люди є вільними та рівними у своїй гідності та правах. Забороняється будь-яка форма дискримінації. Рівність гарантується незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних або інших переконань, статі, етнічного чи соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або будь-яких інших ознак. Однак дотримання засади рівності перед законом і судом на практиці не є бездоганим, тому існує потреба в межах статті з'ясувати сутність, особливості реалізації цієї засади, встановити існуючі недоліки нормативно-правового регулювання та визначити окремі аспекти з покращення положень реалізації такої засади в кримінальному процесуальному судочинстві.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання рівності перед законом і судом як однієї із засад кримінального процесуального законодавства України є досить актуальним, про що свідчить значна кількість публікацій науковців-процесуалістів: Ю. П. Алєніна, В. Г. Беспалька, Т. В. Варфоломєєвої, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, М. І. Дерев'янка, Є. Г. Коваленка, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка,

В. Т. Маляренка, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, М. С. Строговича, В. М. Тертишника, Л. Д. Удалової, М. Є. Шумило, та інших.

Указані автори приділили достатню увагу дослідженню цієї засади та окремих її положень у своїх працях. Між тим зміни, які в умовах воєнного стану час від часу вносяться до КПК України, та імплементація у вітчизняне законодавство міжнародних правових норм з прав і свобод людини викликають низку питань, що потребують свого дослідження й уваги.

Мета полягає в дослідженні положень чинного КПК та міжнародних правових актів у частині реалізації та дотримання засади рівності перед законом та судом і надання пропозицій з покращення положень реалізації такої засади у вітчизняному кримінальному процесуальному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. Як уже зазначалося, сутність правової рівності полягає у неприпустимості встановлення будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак. Принцип рівності громадян перед законом і судом поширюється не лише на громадян України, але й на іноземців, осіб без громадянства й іноземних юридичних осіб. Вони нарівні з громадянами мають право користуватися судовим захистом, за винятками, прямо встановленими законом (ст. 26 Конституції України, ст. 7–9 Закону України «Про судоустрій і статус судів») [7; 11].

Водночас потрібно зазначити, що кримінальне процесуальне законодавство передбачає додаткові процесуальні гарантії для певних категорій осіб, як-от неповнолітні або особи з розумовими та фізичними вадами, у випадках і порядку, визначених Кримінальним процесуальним кодексом (КПК) України. Хоча на перший погляд це положення може видаватися таким, що суперечить універсальній рівності перед законом і судом, нормативне закріплення цих гарантії не є порушенням фундаментальної засади. Їхня необхідність зумовлена об'єктивними особливостями правового статусу суб'єктів, щодо яких вони застосовуються [4, с. 609]. Наприклад, пункт 3 частини 2 статті 52 КПК України встановлює обов'язкову участь захисника в кримінальному провадженні щодо осіб, які через психічні чи фізичні вади (зокрема, німоту, глухоту, сліпоту) не можуть повною мірою реалізувати свої права на захист. Це підтверджується і роз'ясненням, наданим у пункті 13 постанови Пленуму Верховного Суду України (ППВСУ) від 24 жовтня 2003 р. № 8. Згідно із цією постановою, до осіб, неспроможних самотійно реалізувати право на захист, належать суб'єкти зі значними дефектами мови, зору, слуху, а також ті, хто, будучи визнаним осудним, має психічні вади, які перешкоджають самотійному захисту від обвинувачення [9].

Певні сумніви можуть викликати також норми КПК України, що встановлюють особливий порядок кримінального провадження щодо окремої категорії високопосадовців та професійних діячів (ст. 480 КПК). До цієї категорії належать народні депутати, судді Конституційного Суду та професійні судді, присяжні на час здійснення правосуддя, кандидати у Президенти, Уповноважений ВРУ з прав людини, керівництво Рахункової палати, депутати місцевих рад, адвокати та керівництво Офісу Генерального прокурора [8]. Варто зазначити, що цей особливий порядок не створює для вказаних осіб особистих привілеїв, які б давали можливість безкарно порушувати закон. Натомість він є обов'язковою гарантією належного виконання ними своїх повноважень. Його мета – захистити цих суб'єктів від необгрунтованої підозри чи обвинувачення, а також запобігти штучному створенню перешкод під час виконання службових обов'язків. У разі законного залучення до кримінального провадження ці особи наділяються звичайними процесуальними правами відповідного суб'єкта (підозрюваного, обвинуваченого тощо).

Рівність перед законом означає універсальну обов'язковість конкретного нормативно-правового акта для всіх громадян, незважаючи на диференціацію у правах, обов'яз-

ках, привілеях чи обмеженнях, які встановлені цим законом. Відповідні державні органи та посадові особи зобов'язані керуватися положеннями закону, а всі індивіди, на яких поширюється його дія, є рівними у процесі його застосування [6]. Цей принцип передбачає, що норми права мають застосовуватися однаково до всіх, крім випадків, коли об'єктивні відмінності виправдовують диференційований підхід. З огляду на це стаття 321 КПК України покладає на головуючого суддю обов'язок забезпечувати реалізацію процесуальних прав та обов'язків учасниками кримінального провадження, унеможливаючи створення переваг для однієї зі сторін перед іншими суб'єктами процесу. Слід також підкреслити, що рівність учасників провадження перед законом і судом, задекларована в частині 1 статті, що коментується, не є абсолютною. Конституція України, інші законодавчі акти, включно з Кримінальним процесуальним кодексом, передбачають додаткові правові гарантії для певних категорій осіб, залучених до провадження (підозрюваних, обвинувачених, свідків). Ці гарантії спрямовані на дотримання їхніх прав і свобод, і ними не користуються інші особи, які мають той самий процесуальний статус. Це стосується насамперед неповнолітніх осіб, провадження щодо яких про вчинення ними кримінальних правопорушень або суспільно небезпечних діянь здійснюється в порядку, який мінімально порушує звичний уклад їхнього життя та відповідає їхнім віковим і психологічним особливостям (див. коментар до глави 38 КПК).

Крім того, особливості встановлені й щодо провадження за участю осіб із фізичними чи психічними вадами. До них належать, зокрема, обов'язкова участь законних представників, спеціалістів під час допитів, а також обов'язкова участь захисника. Деякі особливості існують і в провадженні за участю іноземців (наприклад, обов'язкова участь перекладача, якщо вони не володіють мовою судочинства, а також захисника).

Важливо зазначити, що до певних категорій свідків не може бути застосований такий захід забезпечення кримінального провадження, як привід (ч. 3 ст. 140 КПК). До них належать: неповнолітні свідки; свідки-вагітні жінки; інваліди I або II групи; особи, які одноосібно виховують дітей віком до шести років чи дітей-інвалідів; особи, які згідно зі статтею 65 КПК наділені певним імунітетом щодо надання свідчень. Указана диференціація підтверджує, що принцип рівності не тотожний уніфікації, а вимагає справедливого ставлення з урахуванням об'єктивних відмінностей у процесуальному статусі суб'єктів.

Неповнолітні за визначенням менш зрілі, ніж звичайна доросла людина, тому ставлення до них не має бути таким, що на нього може розраховувати звичайна доросла людина [1, с. 55].

Повертаючись до питання щодо категорії осіб, які користуються додатковими правовими гарантіями під час кримінального провадження (народні депутати України, судді, Генеральний прокурор України та його заступники, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, керівники Рахункової палати, адвокати, депутати місцевих рад тощо), слід зазначити, що вказаними гарантіями вони повинні наділятися лише у зв'язку з виконанням особливо важливих або важливих державних чи процесуальних функцій. Так, указані особливості пов'язані не зі статусом людини і громадянина чи статусом учасника провадження, а з характером повноважень, покладених на них законом, у зв'язку з виконанням таких функцій.

За чинним КПК України особливості кримінального провадження щодо вказаної категорії осіб стосуються питань внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР, здійснення затримання, проведення обшуку, повідомлення їм про підозру, вибору запобіжного заходу, відсторонення від посади, від здійснення правосуддя тощо [8].

Особливості провадження щодо деяких категорій із перелічених осіб ґрунтуються на конституційній гарантії недоторканності, наприклад народних депутатів (ст. 80 Конституції України) і суддів (ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»). Між тим указана недоторканість є обмеженою, оскільки у випадку вчинення такою особою тяжкого,

особливо тяжкого злочину закон передбачає можливість їх затримання під час вчинення або відразу після вчинення такого злочину [11].

До того ж рівність визначених кримінальним процесуальним законодавством суб'єктів кримінального провадження перед законом і судом зовсім не означає, що всі вони мають однакові між собою права. Цю рівність слід розуміти як рівність прав однопорядкових суб'єктів, передбачених гл. 3 КПК України та положеннями низки інших законів України (наприклад, «Про прокуратуру», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Між тим поняття «рівні права», «рівні обов'язки» не можна ототожнювати з поняттями «однакові права», «однакові обов'язки». Права чи обов'язки можуть бути різними залежно від того, у якому процесуальному статусі перебуває особа (прокурор, слідчий, підозрюваний, потерпілий тощо). Рівність прав (обов'язків) полягає у тому, що кожен з учасників кримінального провадження наділений правами і несе обов'язки, що відповідають його процесуальному становищу. А тому рівність усіх учасників перед законом передбачає єдиний правовий режим, який забезпечує реалізацію їх процесуальних прав, що покладає на суд обов'язок не надавати будь-яких переваг, що не обумовлені законом, будь-якому з учасників провадження. Так само недопустимою є будь-яка дискримінація. У зв'язку із цим становище конкретного учасника кримінального провадження не може бути покращено чи погіршено залежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови або інших персональних характеристик будь-якої особи (ст. 7 КПК України).

Слід зазначити, що положення про рівність всіх перед законом і судом базується на міжнародних нормах і принципах, які виробили стандарти захисту прав і свобод людини та громадянина і в українському законодавстві. Такими міжнародними нормативно-правовими актами є: Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р., Міжнародний пакт про цивільні і політичні права від 16 грудня 1966 р., Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, що схвалена Генеральною Асамблеєю ООН 21 грудня 1965 р. і набрала чинності після підписання державами 4 січня 1969 р., Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод від 4 листопада 1950 р., Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою та ін. [5, с. 124].

Український законодавець імплементував положення міжнародних правових актів щодо забезпечення прав і свобод людини в національне правове поле. Згідно із статтею 19 Закону України «Про міжнародні договори України» (від 29 червня 2004 року), якщо ратифікований міжнародний договір встановлює інші норми, ніж ті, що передбачені внутрішнім законодавством, застосуванню підлягають правила міжнародного договору. Цей принцип верховенства міжнародних норм є консолідованим і відображений у багатьох законах України, ухвалених протягом останніх років [10]. Отже, Україна, як повноправний член світової спільноти, визнала й конституційно закріпила загальноновизнані міжнародні принципи та норми стосовно прав і свобод людини, зокрема принцип рівності всіх перед законом і судом.

Відповідно до положень міжнародно-правових актів про захист прав та основних свобод усі особи рівні перед судами. Користування правами та свободами, визнаними цими актами, повинно бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою: статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або іншої ознаки. Але, незважаючи на те що законодавством України, зокрема статтею 161 Кримінального кодексу, встановлено кримінальну відповідальність за обмеження процесуальних прав залежно від расової та національної ознак, практична реалізація засади рівності перед законом і судом не є бездоганною [13, с. 39].

Аналізуючи питання забезпечення рівності всіх перед законом, дослідник О. П. Васильченко пропонує умовну класифікацію законів на демократичні й недемокра-

тичні, якісні й неякісні, справедливі й несправедливі, реальні й фіктивні. На його думку, ключовим критерієм демократичності законів слугує повнота вираження волі народу. Це проявляється через широку участь населення та громадських організацій у законотворчості (на етапах підготовки, обговорення та прийняття законопроектів). Отже, закони, які приймаються без належної участі населення та всупереч його волі, визнаються недемократичними [2].

Серед недемократичних актів особливу увагу слід приділити «кон'юнктурним» законам, прийнятим у специфічній суспільно-політичній обстановці в інтересах окремих політичних сил, фінансово-промислових груп чи інших зацікавлених сторін.

Прикладом «кон'юнктурного» закону можна вважати нещодавню спробу Верховної Ради обмежити повноваження Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ). Така «кон'юнктурна» законодавча ініціатива визвала незадоволення громадського суспільства, породила багаточисельні мітинги в багатьох обласних містах в Україні та вивела на вулиці тисячі людей у Києві, Львові, Дніпрі й Одесі [3].

Під натиском громадськості Верховна Рада скасувала своє попереднє рішення, і 31 липня 2025 року Президент України підписав прийнятий Верховною Радою Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення повноважень Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури», відновивши тим самим повноваження і незалежність САП та НАБУ в кримінальному процесуальному законодавстві [12].

Кожний суб'єкт у державі повинен займатися своєю справою. Не слід забувати, що для здійснення функцій досудового розслідування в боротьбі з фінансовими та корупційними правопорушеннями, нагляду за законністю, правосуддя щодо таких злочинів утворені спеціальні державні органи. Усунення їх, позбавлення відповідних прав у кримінальному процесі означає знищення державної складової у суто державній діяльності з протидії корупційним злочинам.

Ефективність законодавчого акта слід оцінювати у двох взаємопов'язаних аспектах: відповідність закону об'єктивним умовам суспільного життя та матеріально-ресурсна гарантованість його чинності. Вітчизняне законодавство частково не відповідає цим критеріям, що знижує його ефективність у забезпеченні конституційного принципу рівності всіх перед законом.

Якість прийнятих законів, а отже, і опосередковано реалізація принципу рівності, значною мірою залежать від дотримання законодавчих процедур, професійного рівня суб'єктів законодавчої ініціативи та прийняття, сумлінності законотворців та стабільності суспільних відносин. Неналежна підготовка та прийняття законів можуть призводити до включення до їхнього тексту «юридичних пасток»: недотримання вимог до форми й змісту нормативного акта, суперечливих положень, неточної термінології та помилок. Такі дефекти норм дають змогу зацікавленим сторонам використовувати законодавчі прогалини на власний розсуд, що безпосередньо сприяє порушенню конституційних принципів, включно з принципом рівності всіх перед законом. Оскільки закони регулюють суспільні відносини, законодавче регулювання має відповідати суспільному розвитку. Нестабільність суспільних відносин неминуче призводить до прийняття недовговічних, кон'юнктурних законів, які мають пристосовницький характер.

Не викликає сумнівів, що забезпечення конституційного принципу рівності всіх перед законом і судом можливе лише за умови прийняття якісних, послідовних законів. Закон і законність є взаємопов'язаними категоріями. У контексті кримінально-процесуального судочинства законність можна розглядати як правове положення, згідно з яким усі учасники провадження зобов'язані рівною мірою виконувати приписи кримінального процесуального закону.

У державі, яка прагне досягти статусу правової, суд повинен мати високий авторитет, бути владним, самостійним та істинно незалежним. Громадяни мають сприймати суд не як бюрократичну установу, а як реального гаранта їхніх прав і надійного захисника інтересів. Слабка правова охорона, вітійоваті, суперечливі законодавчі положення та навмисна судово тяганина лише створюють ілюзію правосуддя, дискредитуючи саму ідею судового захисту, а отже, і засаду рівності перед законом та судом.

На підставі проведеного дослідження можна сформулювати низку ключових **висновків**. По-перше, принцип рівності перед законом і судом має міжнародно-правову основу та ґрунтується на міжнародних нормах і принципах, які визначають стандарти дотримання та захисту прав і свобод людини; по-друге, уповноважені державні органи та посадові особи зобов'язані сумлінно керуватися засадою рівності, забезпечуючи однакове застосування положень закону до всіх суб'єктів, на яких він поширюється; по-третє, рівність суб'єктів кримінального провадження не означає наявність у всіх однакових прав. Це положення слід розуміти як рівність прав суб'єктів, які мають однаковий процесуальний статус. Таким чином, поняття «рівні права, обов'язки» не є тотожними поняттю «однакові права та обов'язки», оскільки обсяг прав та обов'язків диференціюється залежно від процесуального статусу особи (прокурор, підозрюваний, потерпілий, свідок тощо); по-четверте, рівність учасників судочинства не є абсолютною. Законом для окремих категорій осіб (неповнолітні, іноземці, особи у стані неосудності) передбачено додаткові правові гарантії дотримання їхніх прав і свобод, якими інші особи в цьому ж процесуальному статусі не користуються; по-п'яте, особи, які виконують важливі державні чи процесуальні функції (народні депутати, судді, адвокати, керівництво прокуратури, Уповноважений ВРУ з прав людини, керівники Рахункової палати), повинні мати додаткові гарантії у кримінальному провадженні, якщо воно стосується лише питань, пов'язаних із виконанням ними службових повноважень; по-шосте, рівність усіх учасників процесу перед законом і судом передбачає єдиний правовий режим кримінального провадження, який забезпечує реалізацію їхніх прав. Це покладає на суд обов'язок не надавати жодних переваг, не обумовлених законом, будь-якому з учасників; і останнє – якість прийнятих законів і рівність усіх перед законом і судом безпосередньо залежать від дотримання законодавчих процедур, професіоналізму законотворців та стабільності суспільних відносин. Законодавче регулювання має відповідати суспільному розвитку, а інакше закони будуть недовговічними та кон'юнктурними.

Список використаних джерел

1. Бінгем Т. Правовладдя / за заг. ред. С. Головатого ; пер. з англ. В. Кастеллі та Д. Шкрюби ; передм. до укр. вид. С. Головатого. Київ, 2024. 212 с.
2. Васильченко О. П. Рівність громадян перед законом як засада демократичної, правової держави. *Право і громадянське суспільство* – електронне видання. 2014. № 2 (7). URL: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/itemlist/category/20-2014-2><http://lcslaw.knu.ua/index.php/itemlist/category/20-2014-2>.
3. Верховна Рада ухвалила закон, який обмежує незалежність НАБУ і САП. Це вивело на вулиці тисячі людей. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/parlament-ukhvalyv-zakon-obmezhuje-nezalezhnist-nabu-i-sap/33480793.htm>.
4. Дерев'яно М. І. Засада рівності перед законом і судом: окремі питання правової природи. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»* 2024. С. 606–611. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/311301/302528>.
5. Коваль Т. В. Лубко І. М. Стандарти професійної діяльності юристів у документах Ради Європи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 5. С. 122–126.
6. Конституційний Суд визнав Закон «Про внесення змін до ст. 80 Конституції України» (щодо недоторканості народних депутатів України) конституційним. URL: <https://pravo.org.ua/konstytutsijnij-sud-vyznav-zakon-pro-vnesennya-zmin-do-statti-80-konstytutsiyi-ukrayiny-shhodo-nedotorkannosti-narodnyh-deputativ-ukrayiny-konstytutsijnym-analiz-vid-ekspertiv-tsppr/>.
7. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
9. Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві : постанова Пленуму Верховного суду України від 24.10.2003 № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-03#Text>.
10. Проміжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
11. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
12. Рада ухвалила закон щодо відновлення незалежності НАБУ та САП. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rada-nabu-sap/33490936.html>.
13. Цебенко С. Б. Рівність громадян перед законом та судом у практиці Європейського суду з прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 38–40. URL: https://lsej.org.ua/9_2021/9.pdf.

References

1. Binhem, T. (2024) *Pravovladdya* [The rule of law]. Za zah. red. S. Holovatoho; per. z anhl. V. Kastelli ta D. Shkroby; peredm. do ukr. vyd. S. Holovatoho. Kyiv. 212 p. [in Ukr.].
2. Vasylenko, O. P. (2014) *Rivnist hromadyan pered zakonom yak zasada demokratychnoyi, pravovoyi derzhavy* [Equality of citizens before the law as a basis of a democratic, legal state. Law and civil society]. *Pravo i hromadyanske suspilstvo – elektrone vydannya*, 2 (7). Retrieved from: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/itemlist/category/20-2014-2> <http://lcslaw.knu.ua/index.php/itemlist/category/20-2014-2> [in Ukr.].
3. Verkhovna Rada ukhvalyla zakon, yakyy obmezhuje nezalezhnist NABU i SAP. Tse vyvelo na vulytsi tysyachi lyudey [The Verkhovna Rada adopted a law that limits the independence of the NABU and the SAPO. This brought thousands of people to the streets]. *Radio Svoboda*. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/parlament-ukhvalyv-zakon-obmezhuje-nezalezhnist-nabu-i-sap/33480793.htm> [in Ukr.].
4. Derevyanko, M. I. () 2024 *Zasada rivnosti pered zakonom i sudom: okremi pytannya pravovoyi pryrody* [The principle of equality before the law and the court: some issues of a legal nature]. *Elektronne naukovye vydannya "Analitichno-porivnyalne pravoznavstvo"*. P. 606–611. Retrieved from: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/311301/302528> [in Ukr.].
5. Koval, T. V. Lubko, I. M. (2024) *Standarty profesiynoyi diyalnosti yurystiv u dokumentakh Rady Evropy* [Standards of professional activity of lawyers in documents of the Council of Europe]. *Aktualni problemy vitchyznyanoi yurysprudentsiyi*, 5, 122–126 [in Ukr.].
6. Konstytutsiyny Sud vyznav Zakon “Pro vnesennya zmin do st. 80 Konstytutsiyi Ukrayiny” (shchodo nedotorkanosti narodnykh deputativ Ukrayiny) konstytutsiynym [he Constitutional Court recognized the Law “On Amendments to Art. 80 of the Constitution of Ukraine” (regarding the inviolability of people’s deputies of Ukraine) constitutional]. Retrieved from: <https://pravo.org.ua/konstytutsiyniy-sud-vyznav-zakon-pro-vnesennya-zmin-do-statti-80-konstytutsiyi-ukrayiny-shchodo-nedotorkannosti-narodnyh-deputativ-ukrayiny-konstytutsiynym-analiz-vid-ekspertiv-tsppr/> [in Ukr.].
7. Konstytutsiya Ukrayiny [Constitution of Ukraine]. Pryynyata na pyatii sesiyi Verkhovnoyi Rady Ukrayiny 28.06.1996. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
8. Kryminalnyy protsesualnyy kodeks Ukrayiny vid 13.04.2012 [Criminal Procedure Code of Ukraine dated 13.04.2012]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukr.].
9. Pro zastosuvannya zakonodavstva, yake zabezpechuye pravo na zakhyt u kryminalnomu sudochynstvi [On the application of legislation ensuring the right to protection in criminal proceedings]. *Postanovaplenumu Verkhovnoho sudu Ukrayiny vid 24.10.2003 № 8*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-03#Text> [in Ukr.].
10. Pro mizhnarodni dohovory Ukrayiny [On international treaties of Ukraine]. *Zakon Ukrayiny vid 29.06.2004*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text> [in Ukr.].
11. Pro sudoustriy i status suddiv [On the judicial system and the status of judges]. *Zakon Ukrayiny vid 02.06.2016*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> [in Ukr.].
12. Rada ukhvalyla zakon shchodo vidnovlennya nezalezhnosti NABU ta SAP [The Rada adopted a law on the restoration of the independence of the NABU and the SAPO]. *Radio Svoboda*. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rada-nabu-sap/33490936.html> [in Ukr.].

13. Tsebenko, S. B. (2021) Rivnist hromadyan pered zakonom ta sudom u praktytsi Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny [Equality of citizens before the law and the court in the practice of the European Court of Human Rights]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*, 9, 38–40. Retrieved from: https://lsej.org.ua/9_2021/9.pdf [in Ukr.].

ABSTRACT

Volodymyr Fedchenko. The principle of equality before the law and the court: certain aspects of compliance in the criminal justice system of Ukraine

The article examines certain issues of compliance with the principle of equality before the law and the court in the criminal justice system of Ukraine. It is noted that this principle is not absolute for a certain category of persons involved in criminal proceedings, and the legislation provides for additional legal guarantees for the observance of their rights and freedoms (minors, persons who were or are insane, foreigners, certain categories of officials, etc.). At the same time, the equality of subjects of criminal proceedings before the law and the court does not mean at all that they all have the same rights. This equality should be understood as the equality of rights of subjects with the same procedural status. Accordingly, the concepts of “equal rights, obligations” are not identical to the concept of “equal rights and equal obligations.” It is emphasized that the provision on the equality of all before the law and the court is based on international legal standards, but the implementation of the principle of equality before the law and the court in practice is not flawless. The quality of adopted laws and the equality of all before the law and the court also depend, not least, on compliance with legislative procedures, the professional level and integrity of the legislator himself, as well as on the stability of social relations. The principle of equality of all participants in the process before the law and the court should provide for a single legal regime for criminal proceedings, which ensures the implementation of their procedural rights, and imposes on the court the obligation not to grant any advantages not stipulated by law to any of the participants in the criminal proceedings. And the very quality of adopted laws and the equality of all before the law and the court depend, not least, on compliance with legislative procedures, the professional level of the legislator, as well as on the conscientiousness of the lawmakers themselves and the stability of social relations.

Proposals are made to improve compliance with the principle of equality before the law and the court.

Key words: *principles, criminal proceedings, victim, suspect, accused, court, judge, judicial proceedings, criminal procedural norms, law, international standards, right.*

Надійшла до редакції: 01.09.2025
Прийнято до друку після рецензування: 10.09.2025
Опубліковано: 14.11.2025